

Beheer landschapselementen in Limburg

Verlag veldwerkplaats *Heuvelland* in Cottessen-Camerig,

8 november 2007

Inleiders: beheerder Nicole Cordewener van Stichting het Limburgs Landschap en onderzoeker Fabrice Ottburg van Alterra.

Goede dispersiemogelijkheden zijn van belang voor het voortbestaan van veel plant- en diersoorten. Nederland is echter sterk versnipperd door talloze barrières zoals auto- en spoorwegen, kanalen en bebouwing. Landschapselementen als heggen, hagen, bermen, akkerranden en dijken kunnen helpen omdat ze corridors vormen tussen de natuurgebieden. Goede inrichting is echter lastig en soms conflicteren de doelstellingen voor bepaalde soorten met elkaar of met cultuurhistorie. Onderstaand enkele voorbeelden van landschapselementen in Limburg.

Er is nog veel onbekend over dispersie. Wanneer is bijvoorbeeld sprake van een duurzame (deel)populatie? En is die te verbeteren door bepaalde landschapselementen beter in te richten voor een soort? De ecologische soortenkennis die nodig is voor adequate inrichting, is nog onvoldoende. Zo is er bijvoorbeeld te weinig bekend over de totale levenscyclus van de hazelmuis om het beheer van landschapselementen hierop aan te passen.

Holle wegen

Langs holle wegen is onderhoud soms een probleem omdat de weg tussen de taluds vaak van de gemeente is en de steile taluds van de eigenaar van het bovenliggende perceel. Om te voorkomen dat de beplanting te dicht wordt is hakhoutbeheer nodig. Dit betekent iedere 5 à 8 jaar het hout afzetten. Omdat dit dan vervolgens weer uitloopt, blijft er steeds een struiklaag en een boomlaag en blijft de grond voldoende doorworteld zodat erosie beperkt blijft.

Voor extra bescherming van een holle weg zou een erosiebeschermende randzone of topkam ideaal zijn. Dit houdt in dat in de aan de bovenzijde van de hollewegtaluds gelegen landbouwgronden een rand of walletje wordt gecreëerd dat niet in agrarisch gebruik is. Dit voorkomt erosie als gevolg van ploegen tot aan de rand. Bij boven de weg gelegen graslanden is het beter het raster niet direct boven aan het hollewegtalud te zetten, maar iets meer het weiland in. Mantel- of zoomvegetatie in percelen aan de bovenzijde van de holle weg is ongewenst omdat het strijdig is met het cultuurhistorisch gebruik.

Stichting het Limburgs Landschap past hakhoutbeheer toe en heeft een aantal percelen aan de bovenzijde grenzend aan hun holle wegen in eigendom en beheer. Die worden extensief begraasd zodat minder mineralen uitspoelen naar de holle weg.

Groeven en aardkundige monumenten

De Heimansgroeve is een oude open groeve waar schalie werd gewonnen voor de verharding van de veldwegen in de omgeving. Stichting het Limburgs Landschap houdt de vegetatie op de steile wanden kort zodat de plooiing en de kolenzandsteen- en schalielagen goed zichtbaar blijven. Er zijn geen natuurdoelen en er is ook geen doelpakket in Programma Beheer voor dit soort elementen. Het Limburgs Landschap vindt het van belang dat ze behouden blijven en betaalt daarom het onderhoud uit eigen middelen.

Graften en de hazelmuis

Bij graften voor de hazelmuis is er een probleem met het beheer. Om de beplanting van de graft verticaal gelaagd te houden moet overwoekering van braam worden voorkomen. Hakhoutbeheer is nodig. Maar braamstruweel is juist een belangrijke habitat voor de bedreigde hazelmuis, dus rijst de vraag of je wel of niet mag ingrijpen in het braamstruweel.

Het graftenbeheer wordt door het Limburgs Landschap gefaseerd uitgevoerd. Dit heeft effect: de hazelmuis zit nog steeds in de graften. Volgens onderzoekers kan de Limburgse populatie aan hazelmuizen op een bepaald tijdstip echter verdwijnen omdat de populatiegrootte te klein wordt voor een duurzaam voortbestaan. Een netwerk van verbindende landschapselementen en migratie van de metapopulaties is daarom belangrijk. Een populatie op een bepaalde locatie zegt alleen iets over het plaatselijk beheer, niet over de duurzaamheid van de totale populatie. bij gebiedsgericht samenwerken Als er geen uitwisselingsmogelijkheden zijn kan de totale populatie alsnog snel in grootte afnemen.

Zinkflora langs de Geul

Langs de Geul is er slechts één gebiedje waar zinkviooltjes groeien. Op andere locaties direct grenzend aan dit zinkflorareservaat is geen zinkvegetatie. Hier loopt een onderzoek naar. Op afgeplagde plekken wordt bekeken of zich op deze voormalige landbouwgronden weer zinkflora kan ontwikkelen.

Canadese en zwarte populieren

Langs de oevers van de Geul staan veel populieren. Zij houden met hun wortels de oevers vast, zijn landschapsbepalend en zijn gastheer voor de maretak. Er is discussie over het wel of niet handhaven van Canadese populieren of stimulering van de enige inheemse soort, de zwarte populier. Ras- en soortkeuze zijn bepalend voor de rol in natuur en landschap. De vraag welke rassen en soorten bijdragen aan natuurwaarden en natuurdoelen is niet makkelijk te beantwoorden, want er is weinig kennis over de populier als voedselbron en habitat voor flora- en faunasoorten die een relatie hebben met de populier (maretak bijvoorbeeld).

Hoogstamfruitboomgaarden

De hoogstamfruitboomgaarden in Limburg moeten worden behouden. Het beheer ervan is echter lastig. De snoei is arbeidsintensief en het plukken van het fruit is voor de beheerder zelf niet te doen. Ook de afzet van de oogst is niet makkelijk. In de Belletboom-

gaard worden appels en peren geraapt. Soms door vrijwilligers, maar het is moeilijk om daar elk jaar mensen voor te vinden. Er is op kleine schaal samenwerking met een distilleerderij of een restaurant.

Het vervolg

De aanwezigen lieten weten behoefte te hebben aan toekomstige veldwerkplaatsen over onder meer:

- ✓ Maaibeheer van beekdalgraslanden en bronbeken
- ✓ Beheer middenbossysteem/hakhoutbeheer
- ✓ Belang van hamsterreservaten voor akkerflora
- ✓ Beheer van hoogstamfruitboomgaarden in relatie tot cultuurhistorie en natuur: natuurlijk landschappelijk beheer of beheer gericht op productie, fruitrassen en biodiversiteit, perenringworm et cetera
- ✓ Conflicten over akkerdistel en jacobskruiskruid (in Limburg zijn er geen verordeningen)

Inlichtingen

Stichting het Limburgs Landschap. Tel. 077-4737575 of

Wouter Tolkamp, CLM Onderzoek en Advies. Tel. 0345-470745

